گزارش روز

الیاس حضرتی در مراسم بزرگداشت روز دانشجو:

رقبامی خواهند ما را به افراط راحتی کنیم

الیاس حضرتی، نماینده مردم تهران در مجلس که سخنران مراسم روز دانشجوی دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی بود با بیان اینکه «کسانی که منشأ تحول در زندگی بشریت و خدادهای مهم شدند کسانی بودند که در تمام مراحل زندگی درد و رنج کشیدند، زندان ها رفتند، شکنجه‌ها شدند و محدودیت‌ها و محرومیت‌ها چشیدند»، گفت: «اگر زندگی رهبران تحولات جهان را بررسی کنید کسی را پیدا نمی‌کنید که در آسایش بزرگ شده باشد. حتی اگر کسی هم در رفاه بوده باشد، دغدغه فکری داشته و از این جهت آرامش نداشته است.»

این نماینده اصلاح‌طلب مجلس دهم با مذمت از دسته از دانشجویانی که می‌تفاوت نسبت به اوضاع کشور هستند و با بیان اینکه «برخی هستند که راه حتی دغدغه علمی هم ندارند و فقط دنبال گرفتن مدرک برای این هستند که در اداره‌ای مشغول به کار شوند»، گفت: «در مقابل هم تعدادی ولو در اقلیت هستند که روز دانشجو افرادی را برای سخنرانی دعوت می‌کنند یا نشریه می‌گیرند و در این مسیر به چالش می‌افتند و حتی ممکن است گرفتار شوند و نشریه آنها متوقف شود یا به کمیته انضباطی بروند، زندانی شوند و محرومیت تحصیلی پیدا کنند اما با همه اینها دست از فعالیت نمی‌کشند، چون احساس می‌کنند اگر این کار را نکنند به تعهدی که در روز دانشجو با خدای خود بستند متعهد نمانده‌اند.»

وی با بیان اینکه «طبیعی است که انسان عدالت‌طلب و آرمانگرا رنج هم بکشد»، افزود: «ما اصلاح‌طلبان انتظار نداریم که زیر بای ما فرش قرمز پهن کنند.»

توصیه دانشجویان به فعالیت سیاسی با حفظ اعتدال

این فعال سیاسی اصلاح‌طلب با توصیه دانشجویان به فعالیت سیاسی با حفظ اعتدال گفت: «باید در مسیری که در آن حرکت می‌کنیم متفکرانه و صبورانه قدم برداریم. عوامل و موانع زیادی وجود دارد اما باید اعتدال را همیشه رعایت کرد. من به شما به عنوان کسی که سال‌ها فعالیت سیاسی داشته و رساله دارد می‌گویم که رقبای ما دل‌شان می‌خواهد ما را افراط را بروبم چون با افراط گرایان به راحتی می‌توانند برخورد کنند. کسی که صبور است و با مقاومت و پایداری حرکت معقول و معتدل دارد خار چشم اینهاست و آنها دنبال زدن آن هستند.»

حضرتی با بیان اینکه «دوستانی که با من آشنایی دارند می‌دانند که من اصلاح‌طلب تند نبودم و نخواهم بود و به افراط اعتقاد ندارم» گفت: «ولی شما کیهان را ورق بزنید می‌بینید حجم مطالبی که علیه الیاس حضرتی و روزنامه‌اش می‌نویسند بسیار بیشتر از دیگران است. چرا؟ چون نمی‌خواهند کسی در مسیر اصلاح‌طلبی معتدل حرکت کند دل‌شان می‌خواهد سریع به سمت افراط برویم تا سریع برخورد کنند؛ بنابراین راه و مسیر دشوار است.»

این نماینده اصلاح‌طلب مجلس در ادامه سخنان خود اظهار کرد: آن طرفی‌ها که هر روز برای حتی بحران ایجاد می‌کردند عده‌ای هم این طرف جمع‌شان لبریز شده بود و می‌گفتند باید از خاتمی عبور کنیم. خوب عبور کردیم نتیجه‌اش چه شد؟ نتیجه‌اش شد احمدی‌نژاد. امروز که این جا هستم به عنوان عضو اصلی کمیسیون اقتصادی مجلس، باید بگویم تمامی کسانی که در جایگاه تصمیم‌گیری هستند باید زحمت بکشند تا بتوانند که رشد اقتصادی را به زمان اقای خاتمی برسانند. در حالی که آقای خاتمی شعار اقتصادی هم نداده بود.

حضرتی اضافه کرد: وقتی به مسائل فکر می‌کنند و می‌بینند که کشور باید آرامش داشته باشد و مشکلات سیاست خارجی حل شود و مشکلات فروش نفت حل بشود، بعد از ۸ سال تازه می‌رسند به سال ۷۶ که خاتمی مدیریت را تحویل داده بود.

باید به نشریات دانشجو امید ان بدهیم

نماینده مردم تهران گفت: آنها انجمن دیوانه شدند که عقل و منطق را کنار گذاشتند. دوست ما رفته مجوز نشریه بگیرد، به او می‌گویند چرا اسم نشریات را دوم خرداد گذاشتی؟ یک ماه دو ماه سه ماه گذشت در نهایت با خرداد شی موافقت می‌کنند! این عقل و منطق و دلسوزی و بشر بودن است؟ مگر دوم خرداد چه اشکالی دارد؟ دوم خرداد جزاین است که شما عزت پیدا کردید؟ خاتمی شب و روز نخوابید، کابینه‌اش و مجلس دست به دست هم دادند تا تولید ناخالص و رشد اقتصادی را به آن اندازه رساندند. الان آرزوی ما آن روزهاست که برای کشور آبرو و شرف ایجاد کرد.

حضرتی تاکید کرد: باید به نشریات دانشجوها میدان بدهیم اینجاست که باید تمرین صورت گیرد تا سردبیر حرفهای اعتماد را اداره کند. در کجا باید دانشجو تمرین کند؟ رشته روزنامه‌نگاری خوانده از دانشگاه علامه اما نمی‌تواند یک یادداشت بنویسد و بعد می‌گوید من حاضرم شش ماه برای شما کار آموزی کنم. به نشریات میدان دهیم.

حضرتی با بیان اینکه «دوستانی که با من آشنایی دارند می‌دانند که من اصلاح‌طلب تند نبودم و نخواهم بود و به افراط اعتقاد ندارم» گفت: «ولی شما کیهان را ورق بزنید می‌بینید حجم مطالبی که علیه الیاس حضرتی و روزنامه‌اش می‌نویسند بسیار بیشتر از دیگران است. چرا؟ چون نمی‌خواهند کسی در مسیر اصلاح‌طلبی معتدل حرکت کند دل‌شان می‌خواهد سریع به سمت افراط برویم تا سریع برخورد کنند؛ بنابراین راه و مسیر دشوار است.»

این نماینده اصلاح‌طلب مجلس در ادامه سخنان خود اظهار کرد: آن طرفی‌ها که هر روز برای حتی بحران ایجاد می‌کردند عده‌ای هم این طرف جمع‌شان لبریز شده بود و می‌گفتند باید از خاتمی عبور کنیم. خوب عبور کردیم نتیجه‌اش چه شد؟ نتیجه‌اش شد احمدی‌نژاد. امروز که این جا هستم به عنوان عضو اصلی کمیسیون اقتصادی مجلس، باید بگویم تمامی کسانی که در جایگاه تصمیم‌گیری هستند باید زحمت بکشند تا بتوانند که رشد اقتصادی را به زمان اقای خاتمی برسانند. در حالی که آقای خاتمی شعار اقتصادی هم نداده بود.

حضرتی اضافه کرد: وقتی به مسائل فکر می‌کنند و می‌بینند که کشور باید آرامش داشته باشد و مشکلات سیاست خارجی حل شود و مشکلات فروش نفت حل بشود، بعد از ۸ سال تازه می‌رسند به سال ۷۶ که خاتمی مدیریت را تحویل داده بود.

باید به نشریات دانشجو امید ان بدهیم

نماینده مردم تهران گفت: آنها انجمن دیوانه شدند که عقل و منطق را کنار گذاشتند. دوست ما رفته مجوز نشریه بگیرد، به او می‌گویند چرا اسم نشریات را دوم خرداد گذاشتی؟ یک ماه دو ماه سه ماه گذشت در نهایت با خرداد شی موافقت می‌کنند! این عقل و منطق و دلسوزی و بشر بودن است؟ مگر دوم خرداد چه اشکالی دارد؟ دوم خرداد جز این است که شما عزت پیدا کردید؟ خاتمی شب و روز نخوابید، کابینه‌اش و مجلس دست به دست هم دادند تا تولید ناخالص و رشد اقتصادی را به آن اندازه رساندند. الان آرزوی ما آن روزهاست که برای کشور آبرو و شرف ایجاد کرد.

حضرتی تاکید کرد: باید به نشریات دانشجوها میدان بدهیم اینجاست که باید تمرین صورت گیرد تا سردبیر حرفهای اعتماد را اداره کند. در کجا باید دانشجو تمرین کند؟ رشته روزنامه‌نگاری خوانده از دانشگاه علامه اما نمی‌تواند یک یادداشت بنویسد و بعد می‌گوید من حاضرم شش ماه برای شما کار آموزی کنم. به نشریات میدان دهیم.

نماینده مردم تهران تاکید کرد: محدودیت‌ها کافی است. من در سال ۸۸ منتقد حولت ۸۸ بودم. من بی‌بی‌سی را دستگیر کردیم اما بعد دیدیم هیچی اینکه می‌گویم صبور باشید چون خودم شاهد این ماجرا بودم.

حضرتی تاکید کرد: معقولانه حرکت کردن می‌تواند راه را برای آینده باز بگذارد. اگر فکر می‌کنیم که باید مملکت را سرپا نگه داریم باید صبورانه حرکت کنیم.

نماینده تهران ادامه داد: امام را رها نکنید. ریشه تحولات ایران و حرکت اساسی که به نتیجه رسید و از دست استبداد نجات پیدا کرد، امام بود. همه باید این راه را برویم. باید با صبوری اهداف انقلاب را به سر و سامان برسانیم. رمز صحبت من این است که باید تحمل داشته باشیم چون اگر امروز کشور به اینجا رسید نتیجه تحمل افراد مختلف بوده است. ما هم در حوزه سیاسی و دانشجویی باید صبور باشیم اما نه به این معنا که سکوت کنیم و سکوت داشته باشیم باید با حرکت کنیم و در مقابل مشکلات نهراسیم تا بتوانیم مسائل را در جهت برنامه‌های خود پیش ببریم.

عضو فراکسیون امید مجلس در ادامه سخنرانی خود در جمع دانشجویان اظهار کرد: درباره اقای روحانی اصلاح‌طلبان یک استراتژی تعیین کردند و نه یک تاکتیک. در سال ۹۲ بعد از ۸۸ به خاطر فشارهای سنگین و فضای امنیتی که بود باید جلو می‌آمدیم و به حقال‌ها در حوزه سیاست راضی می‌شدیم تا بتوانیم فضا را باز کنیم یا باید میدان را برای فعالیت اصلاح‌طلبان باز می‌کردیم تا از حالت فریز خارج شود. بنابراین به حداکثر فکر نکردیم و به حداقل‌ها راضی شدیم تا بتوانیم در صحنه حاضر شویم.

وی افزود: از بین روانی و عارف بر اساس نظر نسخی و صحبت‌ها جمع‌بندی بر این شد که عارف فداکاری کند و کنار برود. این فداکاری موضوع کمی نبود. چون اقای عارف ساند تشکیل داده بود سفر رفته بود و این کار کمی نبود که انصراف داد. شجاعت می‌خواست که آقای عارف از خود نشان داد. عارف دلسوزانه و متعهدانه کنار رفت و استراتژی اصلاح‌طلبان حمایت از روحانی شد. استراتژی این بود که فرد تندرویی مانند احمدی‌نژاد نیاید و جلوی تخریب مناسبات اقتصادی و سیاسی گرفته شود. لذا پشت روحانی رفتار گرفتیم. او را می‌شناختیم و رجحیات او مشخص بود. ضعف و قوت‌های او را می‌شناختیم و با همه اینها از ایشان حمایت کردیم.

حضرتی تاکید کرد: اصلاح‌طلبان معامله و ائتلاف نکردند بلکه از ایشان حمایت کردند. از ایشان توقع ویژه شخصی و حزبی نداریم. توقع ملی داریم. چهار سال گذشت و الان هم بر این اساس و بر اساس همان استراتژی قبلی فعال اصلاح‌طلبان از ایشان حمایت می‌کنند. در این دور انتظار می‌رفت که روحانی ۲۰ درصد دور اصلاح‌طلبی کابینه و همکارانش را بیشتر کند که نه تنها نتوانست بالا ببرد، بلکه پایین هم آورد. نماینده مردم تهران ادامه داد: ما اصلاح‌طلبان با این تحلیل که روحانی این تغییر پایین آوردن قتیله اصلاح‌طلبی را در خدمت یک هماهنگی قولی قرار داده و وضعیت و شلوغ کشور به گونه‌ای است که برای جلوگیری از عمیق‌تر شدن شکاف این قتیله را پایین آورد. نماینده مردم تهران ادامه داد: ما اصلاح‌طلبان با این تحلیل که روحانی این تغییر پایین آوردن قتیله اصلاح‌طلبی را در خدمت یک هماهنگی قولی قرار داده و وضعیت و شلوغ کشور به گونه‌ای است که برای جلوگیری از عمیق‌تر شدن شکاف این قتیله را پایین آورد. نماینده مردم تهران اشتغال و تورم و... را پیگیری کرد. اینها ماموریت‌های مختلف من است. اما رفع حصر دغدغه‌ای است که مردم به عنوان نخستین سوال از من می‌پرسند. هر جا می‌روم مردم از من این را می‌پرسند.

نماینده مردم تهران تاکید کرد: محدودیت‌ها کافی است. من در سال ۸۸ منتقد حولت ۸۸ بودم. من بی‌بی‌سی را دستگیر کردیم اما بعد دیدیم هیچی. اینکه می‌گویم صبور باشید چون خودم شاهد این ماجرا بودم.

حضرتی تاکید کرد: معقولانه حرکت کردن می‌تواند راه را برای آینده باز بگذارد. اگر فکر می‌کنیم که باید مملکت را سرپا نگه داریم باید صبورانه حرکت کنیم.

نماینده تهران ادامه داد: امام را رها نکنید. ریشه تحولات ایران و حرکت اساسی که به نتیجه رسید و از دست استبداد نجات پیدا کرد، امام بود. همه باید این راه را برویم. باید با صبوری اهداف انقلاب را به سر و سامان برسانیم. رمز صحبت من این است که باید تحمل

پرونده

نگاه

حق تشکل یابی

حسین نقاشی

یکی از مهم‌ترین مولفه‌های روز دانشجو تشکل‌های دانشجویی است و امسال بایدار این منظر به روز دانشجو نگاه کنیم. در فضای دانشگاه‌های کشور نگاه‌های مختلفی درباره فعالیت‌ها و کارکردهای تشکل‌های دانشجویی وجوددارد. یک نگاه وجود دارد که اساسا نوع نگاهش به دانشگاه صرفا مبتنی بر عنصر علم‌آموزی است. این نگاه دانشگاه را صرفا محلی برای کسب علم و دانش می‌داند. نکته اساسی و مهمی که درباره این نگرش باید به آن اشاره شود آن است که این نوع نگاه مطلق نگر به دانشگاه را باید به چالش کشید. دانشگاه صرفا محلی برای کسب علم نیست بلکه محلی برای کسب مهارت نیز است. مهارت در دانشگاه می‌تواند گونه‌های مختلفی داشته باشد. مهارت سیاسی، فرهنگی، اجرایی و از این قبیل فعالیت‌ها همه در چارچوب یک امر مهمی مانند تشکل یابی معنی پیدا می‌کند. تشکل‌های دانشجویی محلی هستند برای کسب تجربه و مهارت برای زندگی فردای دانشجویان. دانشجویان در دانشگاه علاوه بر کسب علم، به وسیله تشکل‌های دانشجویی این امکان را فراهم می‌کنند که در کنار علم‌آموزی مهارت‌هایی را که در بالا ذکر شد را فرا گیرند. این موضوع یعنی در کنار یکدیگر قرار دادن ضرورت علم‌آموزی و فعالیت در تشکل‌های دانشجویی کار کرد اصلی دانشگاه است. کسب علم از طریق کلاس درس به دست می‌آید و کسب بخش قابل ملاحظه‌ای از مهارت‌ها در قالب تشکل‌های دانشجویی پدید می‌آید این مساله برای اینده افراد، اینده جامعه مدنی و اینده نظام سیاسی از اهمیت بالایی بر خوردار است. اگر بخواهم روشن‌تر توضیح دهم باید بگویم وقتی فردی در دانشگاه عضو یک تشکل سیاسی یا یک تشکل فرهنگی می‌شود مهارت‌هایی را مانند مهارت مذاکره کردن برای به دست آوردن مطالبات صنفی، فرهنگی و سیاسی خود از طریق حضور در تشکل‌ها به دست می‌آورد. وقتی قرار است یک برنامه، مراسم یا فعالیتی در داخل دانشگاه برگزار شود نیاز به مذاکره با مسوولان دانشگاه و متولیان امور نیز باید در تشکل‌ها رفته رفته با این نکات مهم آشنایی شوند. فعالیت دانشجویی نحوه نگارش نامه‌های اداری را می‌آموزند. دانشجویی که تنها با هدف علم‌آموزی وارد دانشگاه می‌شود یا دانشجویی که در تشکل‌ها حاضر می‌شود تفاوت بسیار مهمی دارد. در تشکل‌های دانشجویی، نسل‌های بالاتر به نسل پایین‌تر آموزش‌های لازم را با هدف دوام تشکیلات می‌دهند. باید به این مهم توجه کرد که میزان حضور در تشکلات دانشجویی، مهارت‌های دانشجویان را افزایش می‌دهد.

فعال سابق دانشجویی

تهران؛ قلب تپنده جنبش دانشجویی. فرقی نمی‌کند پلی‌تکنیک باشد یا دانشگاه تهران. دانشگاه‌های تهران اما امسال جایی در انتخاب حسن روحانی، رییس‌جمهوری دولت دوازدهم نداردِ. چندی پیش تهاجم به محمود واعظی خبر داد روحانی برای مراسم ۱۶ آذر تهران نخواهد بود. او سه روز پیش در جریان سفر به سیستان و بلوچستان به دانشگاه زابل رفت و باز هم تکرار کرد که وعده‌هایش را از یاد نبرده و او آزاد عقب‌نشینی نخواهد کرد. با این حال پیام روشن است. روحانی نمی‌خواهد امسال در نخستین ۱۶ آذر دولت دوم، آنهم پس از انتقادات فراوان تابستان گذشته به کابینه و دیگر وعده‌های محقق نشده، خود را در معرض نقد دانشجویان قرار دهد. از همین روی برخلاف عادتی مالوف و مرسوم این بار سخنرانی برای رییس‌جمهور در دانشگاه تهران در پایتخت ترتیب نداده‌اند. دوری از مرکز نقل جنبش‌های دانشجویی همواره محک مناسبی برای ارتباط دانشجویان با دولت مستقر بوده است. محکی که باعث شد محمود احمدی‌نژاد تا دو سال پس از حوادث ۸۸ در هیچ دانشگاهی برای سخنرانی ۱۶ آذر حضور نداشته باشد یا باعث شد تا سیدمحمد خاتمی در آخرین حضورش در دانشگاه در قامت رییس‌جمهوری سیدمحمد بیشتری نشان دهد. جنبش دانشجویی پیش و پس از انقلاب متاثر از بحث و گفت‌وگوهای فضای سیاسی جامعه بوده و هست با این تفاوت که این بحث و جدل‌ها همواره در دانشگاه شدت و حدت بیشتری داشته است. جنبش دانشجویی در ایران همواره از سیاست تاثیر گرفته و بر آن تاثیر گذاشته و در واقع جنبشی محدود به مطالبات صنفی نبوده و در اغلب اوقات با جنبش‌ها یا خرده جنبش‌های دورن جامعه هم‌راهی داشته است. جنبش دانشجویی اغلب متاثر از ادوار سیاسی بوده، ادواری که امن یا رفتن رییس‌جمهوری فضای این جنبش را تحت تاثیر قرار داده. فضا را برای دانشجویان بازتر یا بسته‌تر کرده است.

اشغال سفارت، نخستین کنش دانشجویی

«ساعت ده و نیم صبح در خیابان بهار جمع شدیم. همزمان تظاهراتی در سطح شهر در جریان بود. دانش‌آموزان در تظاهراتی که برپا کرده بودند از خیابان طالقانی به سمت دانشگاه تهران در حرکت بودند. ما هم با آنها پیش آمدیم و جلوی درب سفارت آمریکا، راهمان را از آنها جدا کردیم و متوجه درب اصلی سفارت شدیم. نگهبانان جلوی سفارت که از نیروهای شهربانی بودند شوکه شده بودند...» این جملات بخشی از روایت ابراهیم اصغرزاده، دانشجوی خط امامی است که در فضای رادیکالی اوان انقلاب بالا رفتن از دیوار سفارت آمریکا را به عنوان نخستین گام پسانقلاب انتخاب کردند. جنبش دانشجویی پس از انقلاب را اغلب با دانشجویان پیرو خط امام به خاطر می‌آوریم. جمعی چند صد نفره که حمله به سفارتخانه‌ها در ایران با اقدام آنها مرسوم شد. حمله‌ای که گرچه سال ۵۸ از سوی دانشجویان خط امامی طراحی و برنامه‌ریزی شده اما در دهه ۹۰ نیروهای خودسر با گرته‌برداری و خوانش ناصحیح از این اقدام به سفارت بریتانیا و سپس عربستان حمله کردند. قرار بود اشغال سفارت آمریکا یک واکنش کوتاه‌مدت به پذیرش شاه از سوی آمریکا و ترس از تکرار تجربه ۲۸ مرداد باشد. واکنش کوتاه‌مدتی که یک سال و ۷۹ روز به طول انجامید. گرچه این کنش به شهادت موسوی-خوئینی‌ها که رهبر معنوی دانشجویان بود با استقبال انقلابیون مواجه شد و بعدها از امام نقل کرد که «گوییدید خوب جایی را گرفتید؛ محکم نگه دارید» از همین روی شاید برخی دانشجویان خط امامی چند دهه بعد خود را متهمان داستان سفارت می‌دانند یا این حال آنها معتقدند اقتضائات زمانی ماه‌های آغازین انقلاب ایجاب می‌کرد که از دیوار سفارت بالا بروند. که همه این اوصاف تسخیر سفارت آمریکا شاید نخستین اقدام جنبش دانشجویی پس از انقلاب باشد که البته بدون هزینه خاتمه نیافت.

انقلاب فرهنگی، تشکیل انجمن‌های اسلامی

هنوز غلغله تسخیر سفارت امریکا پایان نیافته بود که امام خمینی در پیامی نوروزی به تغییر فضای دانشگاه‌ها اشاره کرد امام خمینی در فروردین ۵۹ در بخشی از پیام نوروزی بیان کردند که دانشگاه‌های سراسر ایران باید پیام انقلاب اسلامی را بشنوند و اساتیدی که در ارتباط با شرق و غرب هستند، تصفیه شوند. دوم از دیماه‌ست من ۵۹ لوالحسن بنی‌صدر، رییس‌جمهوری وقت با حضور در دانشگاه تهران رسما تعطیلی دانشگاه‌ها را اعلام کرد. دانشگاه‌ها یی که به دلیل حضور طیف‌ها و گروه‌های مختلف سیاسی از سوی انقلاب نوپای جمهوری اسلامی قابل کنترل نبود.

از همین رو سرای اسلامی و انقلابی کردن فضای دانشگاه‌ها مرکز ثقل جنبش دانشجویی تعطیل شد؛ تعطیلی تا سال ۶۲ ادامه یافت و با عنوان انقلاب فرهنگی از آن یاد می‌کنند. پس از آن با ایجاد جنگ تحمیلی تقریبا تمام تمایل و توان اقشار مختلف از جمله دانشجویان در دفاع خلاصه می‌شد. با این حال سیاست از زندگی روزمره دانشجویی جدایی‌پذیر نبود. در دوران جنگ با وجود اینکه چندان خط کشی‌های سیاسی به صورت امروز بروز و ظهور نداشت با این حال جریان اداره کشور چپ و راست سیاسی- اقتصادی کم‌کم نشو و نما می‌یافت. این وضعیت تا انتخابات مجلس سوم ادامه یافت و در جریان این انتخابات بود که اشکارا دو جریان موجود پس از انقلاب رودرروی هم قرار گرفتند.

پس از آن این جریان‌بندی در انتخابات مجلس چهارم تشدید شد و البته اشعاب تشکیلات تاثیر گذار از زمان یعنی جامعه روحانیت مبارز را در پی داشت. انشعابی که عملا چپ و راست سیاسی را به وجود آورد و مجمع روحانیون مبارز، طیف چپ گرای این تشکل پای گرفت. پس از پایان انقلاب فرهنگی و بازگشت دانشجویان به دانشگاه، انجمن‌های اسلامی قدرت گرفتند. تشکل‌هایی دانشجویی که البته بیشتر گرایش‌های چپ‌گرایانه را دنبال می‌کردند. عصر تاثیر گذاری این انجمن‌ها از زمان وحدت آغاز شد. اتحادیه بزرگ انجمن‌های اسلامی با عنوان دفتر تحکیم وحدت قدرت گرفت و تاثیر گذار شد. دانشجویان گرچه از انتخابات مجلس دوم فعالیت جدی خود را آغاز کرده بودند اما در دور دوم و سوم حضورشان بیشتر احساس می‌شد تا جایی که تحکیم وحدت حتی لیست مختص به خود را منتشر کرد. فاصله سال‌های انقلاب فرهنگی زمان خوبی بود تا انجمن‌های اسلامی گرد هم آیند و اتحادیه‌ای با عنوان تحکیم وحدت شکل دهند. دوران حضور هاشمی‌رفسنجانی بر مسند ریاست قوه مجریه دوران چندان مطلوبی برای دانشجویان نبود. فضای سیاسی بسته و تمرکز بیش از حد بر مسائل اقتصادی باعث شد تا در فضای دانشگاه‌ها نیز کم‌کم صدای آزادی‌خواهی و گسترش آزادی‌های مدنی و سیاسی شنیده شود صداهایی که البته خیلی زود خاموش می‌شد. علاوه بر فشارهای سیاسی، رد صلاحیت گسترده در انتخابات مجلس چهارم و محدود شدن هر چه بیشتر جریان موسوم به چپ در ارکان قدرت باعث شد که دفتر تحکیم مدت‌ها در موضع ضعیف‌تری قرار گیرد. تغییر فضای سیاسی حتی به توفیق دفتر این تشکیلات فاصله سال‌های ۶۸ تا ۷۳ منجر شد. پس از مدتی هم برخی اعضای جنبش دانشجویی از سوی نهادهای اطلاعاتی و امنیتی بازداشت شدند. مقابله حاکمیت با جریان دانشجویی معترض آن زمان باعث شد تا این تشکیلات تا حدودی بر رویکرد اعتراضی و انتقادی خود دست بخشد. جماعت دانشجویی که مدت‌ها در چارچوب‌های تنگ و تار دانشگاهی بسه تداوم حیات نیم‌بند اصرار داشتند انتخابات سال ۷۶ را مفری برای رهایی از وضع موجود دیدند.

خرداد ۷۶، عصر سهل و ممتنع

سال ۷۵ اوج شکوفایی دوباره جنبش دانشجویی با محوریت تحکیم وحدت بود. آنها تمایل داشتند تا در موسم انتخابات هشتمین دوره ریاست‌جمهوری نقش‌آفرینی ایفا کنند. از همین روی کاندیدای چپ‌گرای نزدیک به خود را میر حسین موسوی می‌دانستند. با این حال از رایزنی با موسوی جواب مطلوب نگرفتند. انتخاب دوم سیدمحمد خاتمی عضو ارشد مجمع روحانیون مبارز بود. این بار رایزنی‌ها نتیجه بخش بود. خاتمی پذیرفت و در بهمن ۷۵ کاندیداتوری خود را در دفتر تحکیم وحدت اعلام کرد و اسفند همان سال نخستین سخنرانی انتخاباتی‌اش در دانشگاه صنعتی شریف برگزار شد. در نهایت سوم خرداد ۷۶ سیدمحمد خاتمی پرچمدار اصلاحات با ۲۰ میلیون رای به ریاست‌جمهوری رسید. جنبش دانشجویی با روی کار آمدن خاتمی حیات دوباره یافت. آزادی در راستای توسعه سیاسی نقطه آنکای جنبش در رسیدن به پیروزی بود که با استقبال دانشجویان مواجه شد.

آنچه یک سال بعد در دانشگاه تهران و در مراسم برزگداشت دوم خرداد بر آن تاکید داشت آزادی بود. او معتقد بود هر گاه عدالت با توسعه مقابل آزادی قرار گرفته لطمه خورده است و می‌گفت «می‌توان جلوی ابراز اندیشه را گرفت ولی اندیشه را نمی‌توان برد.» از همین روی تا دو سال ابتدای حضور خاتمی بر رأس قوه مجریه حال و هوای دانشگاه شکل دیگری داشت. دانشجویان به خصوص طیف مدرن‌تر برنامه‌های خود را در دانشگاه‌ها برگزار می‌کردند، فضای دانشگاه شاید هم‌پای زمان انقلاب، سیاسی شده بود، گوشه و کنار هر دانشگاهی سخنرانان سیاسی در تالارهای سخنرانی بودند. همه جا صحبت از آزادی بود. آزادی بیان و عقب‌تر راندن خطوط قرمز انتزاعی که در تضاد با این مفهوم در سال‌های پس از انقلاب شکل گرفته بود. اما تجربه فضای باز برای جنبش دانشجویی با ماهیت اعتراضی دو سال بعد با توقفی ناگهانی مواجه شد و نفس‌هایش به شماره افتاد. ۱۸ تیر ۷۸ بحران سختی بود که به وضوح فعالیت جنبش دانشجویی بی‌محابا را متوقف و در مدار محافظه‌کاری تحمیلی را در جنبش دانشجویی بیشتر کرد. اعتراض، بخش جدایی‌ناپذیر جنبش دانشجویی در دهه ۷۰ بود.

تجمعات اعتراضی گرچه در دوران اصلاحات هم بی‌سابقه نبود اما ۱۸ تیر ۷۸ و واکنش برخی نهادهای نظامی به این اعتراض کم‌سابقه بود. تجمع دانشجویان دانشگاه تهران در اعتراض به توقیف روزنامه سلام و تصویب قانون جدید مطبوعات در ۱۸ تیر ۷۸ به حمله به کوی دانشگاه انجامید. در جریان این حادثه دانشجو کشته و چند صد نفر از آنها بازداشت و تحت بازجویی قرار گرفتند. ماجرای ۱۸ تیر تا چند روز ادامه داشت و شاید بتوان آن را جریان‌ساز ترین چالش جنبش دانشجویی پس از انقلاب نام نهاد. حوادث ۱۸ تیر نه تنها محدود شدن فعالیت‌های دانشجویی بطور عام را در پی داشت، که به صورت خاص بر فعالیت تحکیم وحدت به عنوان موثرترین تشکیلات دانشجویی آن زمان هم تاثیر گذار بود. اختلافات آغاز شده بود تا تحکیم از وحدت بیفتد. گروهی به نقد حاکمیت باور نداشتند و گروهی دیگر این خط قرمز را التزامی می‌دانستند. گرچه انتخابات سال ۷۸ برای تشکیل مجلس ششم هم در این اشعاب بی‌تاثیر نبود. نخست نشست انتخاباتی تحکیم هم ۷۸ بر گزار شد. دو طیف تحکیم، لیست‌های انتخاباتی مجزا از هم داشتند. اتفاقی که جوی متشنج ایجاد کرد نشست‌های دفتر تحکیم یکی پس از دیگری به تشنج کشیده و بعضا دنبن نتیجه ختم می‌شد. نشست ۲ شهریور سال ۸۰ خرم‌آباد جنجالی‌ترین جلسه تحکیم بود. جلسه‌ای که طیف چپ و مدرن- سروش و کدیور را دعوت کردند و طیف راست و سنتی‌تر خواستار مناظره میان سروش و مصباح بودند که محقق نشد. در نهایت انصار حزب‌الله این شهر به جلسه تحکیم حمله کرد. اختلافات و دیگران مانع از سخنرانی‌ها می‌شوند و برای دانشجویان پرونده‌سازی کرده و آنها را احضار می‌کنند.»او وجود آزادی‌های نیمبند دانشجویی با این حال به نظر می‌رسد که دانشجویان نیز خودخواسته دچار رخوتی سیاسی شده‌اند چرا که هزینه فعالیت دانشجویی پس از حوادث ۸۸ آنقدر بالا رفته است که آنها برای هر کاری اندکی محافظه‌کارانه رفتار کنند. اتفاقی که در دولت دوم حسن روحانی هم تکرار شده و شاید از همین روی تا توران را برای سخنرانی ۱۶ آذر انتخاب نکرده است.

گفت‌وگوی روز

جعفر توفیقی در گفت‌وگو با «اعتماد»:

دانشجو، بازیگر قدرت نیست

زهیر موسوی | جنبش دانشجویی با حرکت دانشجویی، موضوعی است که همواره مورد سوال محافل سیاسی و دانشجویی بوده است. «جعفر توفیقی»، وزیر علوم دولت اصلاحات معتقد است با وجود اینکه فعالیت‌های دانشجویی در سال‌های اخیر بسیار موثر بوده است اما نمی‌توان بر این فعالیت‌ها نام جنبش نهاد. توفیقی معتقد است در سال‌های ۸۴ تا ۹۲ شیوه مدیریت دانشگاه‌های کشور انقباضی بوده و همین موضوع سبب شده است تا فضا برای فعالیت دانشجویی قشری خاص فراهم شده و این فعالیت‌ها مسیر و جریانی خاص را دنبال کنند اما باروی کار آمدن دولت یازدهم این انحصار شکسته شده است.

آیا حرکت‌های دانشجویی در سال‌ها اخیر را موثر و موفق می‌دانید یا خیر؟

تصور این است که در تاریخ آموزش عالی ایران، دانشجویان همواره نقش تاثیرگذاری بر تحولات سیاسی-اجتماعی و فرهنگی کشور داشتند. دانشجویان همواره جریان‌ساز و الگو برای مردم و جامعه بوده‌اند. طبیعی است که در طول تاریخ آموزش عالی این نقش‌ها فراز و نشیب داشته و میزان تاثیرگذاری نیز کم و زیاد شده باشد اما در مجموع دانشجویان ما در دانشگاه‌ها همواره جزو افراد نخبه، خوشفکر و حساس بوده‌اند. این حساسیت نسبت به مسائل کشور بسیار مهم و تاثیر گذار بوده است. چه در دوران قبل از انقلاب در تغییر رژیم، چه در دوران بعد از انقلاب در مساله حمایت از ارزش‌ها و اصول انقلاب. دانشجویان همیشه مشی انتقادی داشتند و سعی داشتند با آسیب‌شناسی و تشخیص مسائل و مشکلات سیاسی و اجتماعی نقش آفرینی کنند. بنابراین از نظر که همیشه نقش تحول‌آفرین داشتند فرکی کنم جریان‌های دانشجویی ما اثر بخش و موثر بودند.

با توجه به اینکه شما فعالیت سال‌های اخیر را مورثر می‌دانید، آیا می‌توان از کلمه جنبش دانشجویی برای این فعالیت‌ها استفاده کرد یا صرفا یک حرکت دانشجویی محسوب می‌شود؟

در حال حاضر به این فعالیت‌ها نمی‌توان لفظ جنبش دانشجویی اطلاق کرد بلکه حرکت دانشجویی است. این فعالیت‌ها حرکت‌های دانشجویی است که تشکل‌های دانشجویی با سلیقه‌های مختلف سیاسی مشغول نقش‌آفرینی در دانشگاه‌ها هستند.

به نظر شما پس از دوم خرداد ۷۶ آیا مسیری تجربه‌ای که مستقیما خود من در فاصله سال‌های ۷۶ تا ۸۴ داشتم اندیشه حاکم در وزارت علوم یک نگاه انبساطی به فعالیت دانشجویی بود. در این نگاه ما از روش‌های مختلف با افکار سیاسی و جناح‌های سیاسی مختلف ارتباط برقرار کردیم. به نظر من دانشگاه محل آزادی فکر و اندیشه و برخورد افکار و عقاید مختلف است. این موضوع در جهت رشد و تعالی افکار و اندیشه‌های دانشجویی فرصت تلقی می‌شود. بنابراین در این فاصله شاهد افزایش و پیشرفت کمی و کیفی فعالیت‌های دانشجویی هستیم. در دوره اصلاحات ما شاهد چند صدایی در دانشگاه بودیم که این امری کم‌سابقه است. در فاصله ۸۴ تا ۹۲ سیاست انقباضی در پیش گرفته شد و تشکل‌های دانشجویی با محدودیت مواجه شدند و دانشگاه بیشتر عرصه فعالیت برای تشکل‌های خاص شد. در سال ۹۲ شعارهای دولت یازدهم نشان داد این دولت به حرکات دانشجویی اعتقاد دارد. این اعتقاد سبب بازتر شدن فضای دانشگاه‌ها برای فعالیت‌های دانشجویی شد. البته این باز شدن فضا به کندی اتفاق افتاد و موضوع بسیار پیش می‌رفت. با بهبود فضا با وجود محدودیت‌هایی که وجود داشت ما شاهد بازتر شدن فضا هستیم. این شاءالله در دولت دوازدهم نیز دانشجویان و دانشگاهیان انتظار دارند که با سرعت بیشتری دانشگاه‌ها بتوانند بستر مناسب‌تری برای فعالیت دانشجویان باشند.

آیا تشک